

JALOVÝ JE KAŽDÝ NEKVALITNÍ VÝZKUM **Mladá fronta DNES, (13.8.2005).**

Ladislav Kurc (Jaký je recept na "léčbu české vědy", MFD ze 30.7.) se kriticky vyjadřuje k našim dříve publikovaným textům o problémech české vědy. Myslíme, že jde trochu o nedorozumění - ačkoli se pohybujeme spíše v oblasti základního výzkumu, určitě nepochybujeme o zásadní důležitosti aplikovaného výzkumu, průmyslového vývoje, atd. Jde jen o to, že základní výzkum a konkrétní technické aplikace jsou dosti odlišné disciplíny a tudíž je také musíme odlišně měřit. Kvalitní základní výzkum se v zásadě pozná podle toho, že příslušné vědecké publikace přijmou do prestižních odborných časopisů a že jsou pak jinými badateli hodně využívány (a tudíž „citovány“). Kvalita a efektivnost průmyslového vývoje a technických inovací se pozná zhruba řečeno podle kvantifikovatelného ekonomického přínosu. Potíž je, že u lidí z technické sféry málokdy vidíme, že by uváděli jasná tvrdá čísla - "naš patent přinesl prokazatelně xy milionů". Když kolega Kurc uvádí výrazný úspěch našeho předního technického chemika (zavedení unikátní výroby anilinu v japonském podniku), jistě by bylo dobré uvést to také do světové perspektivy - např. jak srovnatelný je takový realizační počín s tím, čeho dosahují přední techničtí chemici z Německa, Japonska či USA.

Je jistě pravda, že badatelé v základním výzkumu mohou často upadnout do "jalového akademismu". Ale měli bychom mít na paměti, že pokud je něco opravdu "jalové", těžko to bude přijato k publikaci v opravdu prestižním světovém časopise, těžko to budou kolegové ve světě hojně citovat a využívat v další práci. Nemůžeme souhlasit s tím, že "jalové" je vše, co nepřináší nějaký bezprostředně realizovatelný výsledek. Nobelovy ceny se téměř výhradně udělují právě za základní výzkum, který pak případný praktický užitek přináší až zprostředkovaně a často s velmi dlouhým zpožděním. Ti původní objevitelé ve velké většině případů naprosto nejsou motivováni nějakými praktickými cíli, ale skoro vždy velmi nepraktickou "zvědavostí" chcete-li "akademického" charakteru.

Určitě by bylo dobré, aby lidé z aplikovaného výzkumu a vývoje více seznamovali veřejnost s českými osobnostmi a úspěchy v této oblasti - samozřejmě s uvedením vyčíslitelných efektů jejich práce a ve světovém kontextu. Často se totiž setkáváme s tím, že lidé, kteří o sobě říkají, že dělají aplikovaný výzkum, si stěžují, že přišli na něco báječného, co by mohlo vydělávat velké peníze, ale žádná firma to nechce dělat. To je ovšem špatné - aplikovaný výzkum a zvláště vývoj se jednoznačně musí zabývat tím, co praxe opravdu chce (nemůže to být opačně). Nemyslíme si také, že by se pracovníkům z oblasti aplikovaného výzkumu a vývoje u nás nedostávalo ocenění - ceny nadace Česká hlava jsou přece udělovány především právě jim.

Rozhodně netvrdíme, že by stát neměl podporovat aplikovaný výzkum a vývoj. Jde jen o to, jaké jsou optimální proporce podpory té základní a aplikované části. Jsme přesvědčeni, že role státu v podpoře základního výzkumu a vysokých škol je zcela nezastupitelná, a že pro firmy a aplikační sféru jsou nejcennějším produktem této státní podpory vysoce vědecko-technicky vzdělaní lidé (které pak firmy dostávají "zadarmo"). Ačkoli souhlasíme, že stát má přiměřeným způsobem podporovat aplikovaný výzkum a vývoj, je obecně známo, že firmy mají tendenci takové snadno získané peníze utrácet mnohem nezodpovědněji ("proinvestovat" a v grantové zprávě nějak "vykázat"), než kdyby to byly peníze jejich vlastní.

Nakonec - není dobré, aby vznikala zbytečná rivalita mezi "základními" a "aplikovanými" vědci resp. techniky; určitě je potřeba obojí, ale zásadní je, aby se v obou těchto oblastech dělaly věci na co nejlepší úrovni. Jsme přesvědčeni, že jalový je především každý nekvalitní výzkum, ať už si říká základní nebo aplikovaný.

Václav Hořejší
Pavel Hobza